

BEŞERİ COĞRAFYA AÇISINDAN TÜRKİYE- KANADA EKONOMİK İLİŞKİLERİ

Dr. Hilmi ALACAKLI*

RÉSUMÉ DE L'ARTICLE

Le Canada, qui couvre la moitié supérieure du continent nord-américain, est le deuxième pays au monde pour sa superficie.

Il s'étend sur plus 5500 kilomètres de L'Atlantique au Pacifique, et sur plus de 4600 kilomètres depuis la pointe la plus au nord de l'île Ellesmere jusqu'à la frontière américaine. Il compte 27 millions d'habitants.

L'anglais et le français, langues officielles du pays, possèdent un statut et des droits égaux. Le français est la langue maternelle de la majorité des citoyens bilingues. La population du Canada sa caractérisé principalement été un facteur d'accroissement démographique important.

La géographie, le commerce et l'histoire ont tissé de solides liens entre le Canada et les Etats-Unis.

Les relations turco-canadiennes, surtout commerciales ne sont pas satisfaisantes.

Kuzey Amerika kıtasının kuzey yarısını kaplayan Kanada, 9.970.000 km²'lik yüzölçümü ile dünyanın ikinci büyük ülkesidir. Kanada'nın Atlantik Okyanusu'ndan Pasifik Okyanusu'na kadar uzanan mesafesi 5.500 km, Ellesmere adasının kuzey ucundan ABD sınırına kadarki mesafesi ise 4.600 km.'dir. Nüfusu 27.3 milyondur.

Commonwealth üyesi ve Kuzey Amerika devleti olan Kanada, doğudan batıya on eyaletten ibarettir: Dört tanesine maritimes (deniz kıyısında olan) denir: Terre-Neuve, Prens Eduard adası, Yeni İskoçya, Nouveau-Brunswick, sonra Quebec ve Ontario, daha sonra çayırılık alanlarda: Manitoba, Saskatchewan, Alberta ve nihayet batı sahillerinde Colombie Britannique. Bu on eyalete, kuzey-batı bölgelerini ve Yukon'u ilave etmek lazım.

Başkent: Ottawa.

Eyalet Başkentleri: St.Jean, Charlottetown, Halifax, Fredericton, Québec, Toronto, Winnipeg, Regina, Edmonton ve Victoria.

---

*Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edb. Fak. Coğrafya Böl. 10100 Balıkesir, sbaysan@balikesir.edu.tr

Büyük yerleşim merkezleri: Toronto, Montréal, Vancouver, Ottawa, Winnipeg, Halilton, Edmonton ve Québec.

Resmî konuşulan diller: İngilizce ve Fransızca.

Eşit olmayan tarzda yayılmış iki tip halk mevcuttur. Nüfusun dörtte birinden fazlasını temsil eden Frankofonlar ve Québec hariç bütün eyaletlerde çoğunluk Anglofondur. Diyebiliriz ki Ontario Québec'le beraber Kanada'nın esasını meydana getirir. Ontario, Anglofon Kanada'nın kültürel merkezi'dir.

Kronolojik Bilgiler:

Mart 1961: Kültür Bakanlığı'nın kurulmasını sağlayan yasayla Fransız dili bürosunun kurulması.

19 Temmuz 1963: İki dillilik ve iki kültürlülük üzerine kraliyet araştırma komisyonunun kurulması. Buna Laurandean Dunton Komisyonu denir.

1 Şubat 1965: İki dillilik ve iki kültürlülük üzerine kraliyet araştırma (soruşturma) komisyonunun hazırlık raporu.

8 Ekim 1967: Resmî diller başlığı altında iki dillilik ve iki kültürlülük üzerine kraliyet araştırma komisyonunun ilk sayfasının yayınlanması.

23 Mayıs 1968: İki dillilik ve iki kültürlülük üzerine hazırlanan kraliyet araştırma komisyonunun raporunun ikinci sayfasının yayınlanması. Konu: Eğitim.

Eylül 1969: Yukarıda zikredilen raporun üçüncü sayfasının yayınlanması. Konu: İş Dünyası.

Ekim 1969: Aynı raporun dördüncü sayfasının yayınlanması. Konu: Diğer etnik grupların kültürel payı.

101 No'lu yasa (Fransız dili şartının kabulü) *Ağustos 1977:*

Aynı devletin sinesinde çeşitli dillerin ve kültürlerin mevcudiyeti bizzat Kanada konfederasyonunun temelidir. Konfederasyonun babaları olan MacDonald ve Cartier, 1867'de İngilizce ve Fransızca konuşan uluslardan teşkil edilen federal devleti tesis etmek için bu varsayımdan yola çıktılar. Tolerans prensibi, Kanada 1862'de anayasasını almadan çok önce, ülkenin temelini meydana getiriyordu. Bilhassa Fransız dilinin ve kültürünün korunması Québec'in her zaman özellikle hassa olduğu bir sorundur.

İngiltere ve Batı Avrupa'nın uzun zaman temel göçmen kaynağını meydana getirmiştir. Fakat şimdi Avrupa'dan göçmen sayısı azalmıştır. Asya, Antiller ve ABD orijinlilerde artış vardır.

Coğrafya, ticaret ve tarih, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri, Batı Avrupa ve Japonya arasında sağlam bağların oluşmasını sağlamıştır. Kanada ve ABD, kuzey Amerika'nın savunmasında çok sıkı işbirliği halindedir. Kanada, Fransa ile çok sıkı ilişkiler içindedir.

1996 yılına göre Kanada'da kişi başına düşen millî gelir 19.535 dolardır.

Türkiye - Kanada İlişkileri:

Kanada'ya Türkiye'den 15 bine yakın göçmen gitmiştir. Önemli bölümü Kanada vatandaşlığına geçen Türkler, Toronto'yu kendilerine üs olarak seç-

mişlerdir.

Türkiye'nin 1953 yılında NATO'ya girişinden sonra başlayan Türkiye - Kanada ilişkileri aradan geçen 36 yıla karşın, henüz tatminkâr seviyelere ulaşmamıştır. İlişkilerin başladığı günden bugüne iki ülke arasında, ilişkilerin azlığına paralel olarak, önemli bir sorun ortaya çıkmamıştır. Herşeye rağmen, karşılıklı anlayışa dayalı ve işbirliğini her düzeyde geliştirmeye yönelik olumlu ilişkiler, istenilen ölçüde olmasa bile, her geçen yıl geliştirilerek sürdürülmektedir.

İhracatımızın artırılması açısından önemli bir potansiyel taşıyan Kanada piyasasının yeterince değerlendirilebilmesi bakımından, her zaman ve her yerde olduğu gibi, tercih ve beklentilerin iyi incelenmesi, ilişkilerde uzun vadeli düşünülmesi, düzenli ve samimi ilişkiler kurulması, sabırlı davranılması gözönünde tutulmalıdır.

Coğrafi bakımdan çok büyük bir alana sahip olmasına rağmen Kanada, pazarına girilmesi çok kolay olan ülkelerden birisidir (Michael Wondergeam).

Kanada'dan gelen yıllık turist sayısı

1993	35.144
1994	34.488
1994	33.508 (Ocak - Kasım)
1995	37.790

İhracatımızda esas gelişme "giyim"de olmuştur. Kanada'da bir giyim fuarı veya sergisi yapılması halinde bu miktarın çok daha büyük artış göstereceği şüphesizdir.

Gelişmeleri şu şekilde özetleyebiliriz:

- Ottawa'da yerleşik Combustion Engineering firmasının Türkiye'de elektrik santrali kurulmasına katkıları.
- Atomic Energy of Canada ile nükleer santral konusu
- Northern Telecom ile dijital telefon anlaşması
- Toronto'da Konrad and Asso ile karton sigara imalatı için temaslara ve sonuçları.
- Ontario Hydro ile TEK'in anlaşmaları.

Kanada ile ticaretimizin ortak yatırımlar yoluyla geliştirilmesi imkânı bulunmaktadır. Bununla Kanada mesafe nedeniyle rekabet edemediği Ortadoğu ve Kuzey Afrika pazarlarına girmesine yarayacaktır. Türkiye'ye bu yolla yapacağı ihracat da artacaktır. Northern Telecom ile müşterek kurulan NETAŞ, buna en iyi bir örnektir. Kanada ile ortak işadamları derneği kurulması ticarî açıdan yararlı olacaktır.

Kaynakça:

- Laponce, Jean; Langue et Territoire, Qu'bec, Laval 1984.
- Dollot, Louis; Les Relations culturelles internationales. Médien Canada.
- Gardette, Pierre; Etudes de géographie linguistique. Strasbourg, 1983.
- Saint-Jacques, Bernard; Aspects sociolinguistiques du bilinguisme. Canadien, 176, Québec.
- Anne Laperrière; Varpu Lindstrom, Tamara Palmer Seiler, Immigration et ethnicité au Canada, Montreal, 1996 thèmes canadiens.
- YEP 90'la Yeni Ufuklar, Karada Tekstil Piyasası İTKİB, T.C. Başbakanlık.
- Michael Wondergeam; Türkiye ve Kanada arasındaki Tekstil ticareti.
- İstanbul Ticaret Odası Kanada ihracat pazar araştırması, 1989, Aylık Ekonomik Veriler, April'97, İstanbul Ticaret Odası.
- Dış Ticaret Bülteni, Aralık 1995.
- Dış Ticaret Bülteni, Ocak 1995
- T.C. Ottawa Büyükelçiliği Ekonomi ve Ticaret Müşavirliği Kanada'nın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye-Kanada İlişkileri, 1984 Yılı Raporu, Ottawa, 1985.